עמותת ידיד מוזיאון ראשון לציון
FRIENDS OF the MUSEUM RISHON LEZION

עלון עמותת ידיד מוזיאון ראשון-לציון

אדר התשס"א, מרץ 2001 | עלון מס' 7

עמוד השער: ראשון-לציון מכבדת את מייסדיה:
- אזלם המייסדים בבית שליט
- המייסד יוסף פינברג
- תמונות מהתצוגות במוזיאון

עריכה: תרצה חביב-גרין

תמונות: עדי רובין
אנגלית: יוספה פוחצ'בסקי
עיצוב גרפי: ענת זורע
אחראית הפקה: דבורה דלי
הפקה: תהילה תקשורת ושיווק בע"מ

דבר יושב ראש עמותת הידידים

עלון זה מתפרסם לקראת האירוע השנתי של ידידי המוזיאון בראשון לציון. האירוע יתקיים בהיכל התרבות ביום א, כ"ג באדר תשס"א, 18.3.2001.

הפעם אנו מציינים בסיפוק רב את הפעילות הענפה אשר מתקיימת ב"בית לשם". הסרטון "ראשוני הראשונים", שהפיקה העמותה, מוקרן בפני קבוצות המבקרים ופורש בפניהם את הרקע ההיסטורי של הקמת המושבה ואת התפתחותה בשנים הראשונות שלאחר הקמתה. בכיתות הלימוד אשר בבניין מתקיימות סדנאות לימוד, נערכים דיונים בקבוצות ונעשות עבודות יצירה.

"בית שליט", האורווה, הדיליז'נס ורחבת המוזיאון נפתחו לביקורי הקהל הרחב. בחודשים האחרונים, מאז הפתיחה, הומה המקום. מאות רבות של מבקרים מגיעים מראשון לציון ומכל רחבי הארץ וההרשמה לביקורי קבוצות גדלה מדי חודש בחודשו.

התכנון המפורט של המבואה הראשית והשתלבותה בחצר המוזיאון עומד להסתיים ועבודת הבנייה תתחיל בקרוב. המטרה היא לחנוך את המבואה לקראת קיץ 2002, מועד מלאת 120 שנה לייסוד ראשון-לציון.

בשנה הבאה אנו עומדים להתחיל בתכנון השיפוצים של "בית היסמן" ובית "גורדון-לונדון" על מנת להכשירם לקליטת המוצגים והתערוכות המיועדים להם. עם השלמת פרויקט זה, תושלם התכנית המורחבת "קריית מוזיאון ראשון-לציון".

חשוב לציין שביצוע המשימות הללו מתוכנן אמנם לשנים הקרובות אך מותנה, במידה רבה, בגיוס תורמים ובאיסוף תרומות בהיקף גדול.

אנו פונים אל בני ראשון-לציון באשר הם לסייע בידינו ולהעלות תרומה להגשמת תכניות אלו כמו גם להצטרף אל עמותת ידידי המוזיאון. כמו כן, במטרה להדק את הקשר עם צאצאים ראשוניים החיים בחו"ל, הוספנו גם דברים באנגלית.

בברכה חמה,
שמואל איל, יו"ר העמותה

הנהלת עמותת ידידי המוזיאון

ניצן מאיר, ראש העירייה, נשיא העמותה
אלוף (מיל.) איל שמואל, יו"ר העמותה
תא"ל (מיל.) אבירם מנחם
ברנר יצחק
עו"ד גיבשטיין חנניה
כנען ישראל
עו"ד לאונר נעם
לידור גדי, מנכ"ל העירייה

מאירוביץ רינה
אלוף (מיל.) מימון דוד
פורת אורי
קרתי זהר
שובלי יוסף
* * * * * * * * * * * *
רו"ח טפר שלמה
פוחצ'בסקי אליסף, יו"ר ועדת ביקורת

הנהלת העמותה משתתפת בצערה של משפחת יצחקי על מותו של מנחם ז"ל

יקירי מוזיאון ראשון-לציון

אביוב משה ומנשה

אביוב פנחס ושלמה

אבירם מנחם (מן) ונעימה

ארד דיצה ועו"ד שלמון יורם

אולפינר דליה ושמואל

בולקינד יגאל ומאיר

E.R. BLOCK

ברניצקי קוני ודני

ברקן מירה ומוטי

עו"ד גיבשטיין חנניה ובלה

גינדי משה ויגאל

גינדי יעקב

גרצברג לוי וליאורה

הלל אביבה ודן

הלל רחל ומשה

זהבי נורית

זיגר אסתר וילדיה

זליג ברכה ושמשון

זלינגר ברכה ונחום

טומשין שרי ושמוליק

טפר שלמה עמליה ורוני

יצחקי יונה ויעקב

יצחקי מירה ומנחם

JUDITH KATZLER

כמוס אחים ואחיות

לוין אביב

עו"ד מאירוביץ אורי

מוסאל רות ויעקב

משפחת מימון

מילמן מאירה ושמואל

סולימן, בני ובנות שלמה ומרים

סקסטין לינדה ולאונרד

סרוגו ראובן ובניו

עופר רותי ויולי

עופר אביבה וסמי

פוחצ'בסקי מאיר ויוספה

פרשקובסקי דליה ואריה

קופר פאני ואפרים

קרתי זהר ודוד

רגוניס חיים והאחיות לבית רגוניס

רובינשטיין אירמה - "אחוזת ראשונים"

שליט חנה ואלי

שלינגבוים צפורה ומשה

שפי דוד

שקולניק נעמן , האחים והאחות

אגודה חקלאית - הוועד החקלאי

בנק אוצר החייל

בנק הפועלים בע"מ

בנק לאומי לישראל

הבנק הבינלאומי הראשון

חברת הכשרת הישוב בישראל בע"מ

"נשר"- מפעלי מלט ישראליים בע"מ

"עד מאה ועשרים" - מרכז מגורים לאוכלוסיה בוגרת בראשון-לציון

קופה חקלאית ראשון-לציון אגודה הדדית לאשראי וחסכון בע"מ

קרן קרול ולאה רייזפלד

זר פרחים וצרור ברכות

מגישה עמותת ידידי המוזיאון בראשון-לציון

ליקירי המוזיאון:

שמשון זיע

ראול סרוגו

שמואל מילמן

◆

למתנדבות ולמתנדבים שפועלים להצלחת האירוע השנתי

◆

לעמיתי ויקירי המוזיאון

◆

לחברי הנהלת העמותה

◆

למתנדבי המוזיאון: לאה פרלמוטר, אילנה קפוטה, שמעונה ווטרמן

◆

לצוות המוזיאון אשר מסייע לארגון

האירוע השנתי ולהצלחתו - לכולם תודתנו מקרב לב

◆

תודה מיוחדת לכל תורמי התצלומים, המסמכים והפריטים המעניינים
אשר מעשירים את אוספי המוזיאון ואת תצוגותיו

האירוע השנתי של עמותת ידידי המוזיאון/התקיים ביום 19.3.00

המפגש של ותיקי המושבה/העיר ומוקירי המוזיאון התקיים באכסדרת היכל התרבות. המקום המה אורחים נרגשים והאווירה הייתה חגיגית עד מאוד.

אירוע זה היה ציון דרך בתנופת הפיתוח של המוזיאון.

בשנה שעברה הצטרפו אלינו יקירים חדשים: משפחת ברניצקי, האחים גינדי, לוי גרצברג ואחותו מירה ברקן. תעודות "יקיר המוזיאון" נמסרו להם בעת הטקס.

ראש העירייה ונשיא עמותת הידידים, מר מאיר ניצן, נשא דברים על מורשתה ההיסטורית של המושבה/העיר ראשון-לציון. מוליק איל, יושב-ראש העמותה, דיבר על תכניות הפיתוח של המוזיאון. בתכנית האמנותית הופיעה להקת "התרנגולים" בהדרכתה של נעמי פולני. הלהקה הביאה בשיריה ניחוח מרגש מהעבר. העמדת השירים הייתה מעניינת והליהוק - יוצא מן הכלל. חזרתה של להקת "התרנגולים" מעידה עדות תרבותית על כוח החיות של הישראליות. כותבי השירים והלחנים: סשה ארגוב, חיים חפר, דן אלמגור, ע' הלל, נעמי שמר - כולם תרמו את חלקם ליצירה התרבותית שלנו. הקהל נהנה מהנוסטלגיה והכול שרו והתרגשו יחדיו.

על אורחי האירוע נמנו חיילים מפיקוד העורף, מהיחידה לחילוץ נפגעים, שעמלה כה קשה ברעש האדמה שהתרחש בטורקיה.

אני מודה מכל הלב לכל מי שלקח חלק בהכנת האירוע ובהצלחתו. על כולנו לזכור שההכנסות הן קודש להמשך פיתוחו של המוזיאון.

בברכת כה לחי,
ציפי שניידר

בני משפחת גינדי מקבלים תעודת "יקיר המוזיאון"

במוזיאון

השנה חנכנו מתחם חדש הכולל את בית שליט ואת האורווה. מוזיאון ראשון-לציון הוא מוזיאון פתוח ובו גם המבנים הנם מוצגים מוזיאליים. לפיכך, מהווים שני המבנים המשוקמים תוספת חשובה ללימוד שימור אתרים.

ד"ר חיים חיסין, בספרו "מיומן אחד הבילויים", מציין את ההווי התרבותי ששרר בבתי האיכרים, את רצונם לסדר את ביתם בטעם אירופי ולעסוק בקריאת ספרים ובכתיבה "לאחר כלות עבודת היום" כמו גם ללבוש לבוש בטעם פריזאי.

ואמנם, בית שליט המשוחזר משדר מכובדות, צניעות, דעתנות ויהודיות. בתצוגות, ניתן לציין שני פריטים מקוריים: תפילין של הבן הבכור אריה יום-טוב ליפמן שליט והצעיף (מנטילה) של שרה, אשת המייסד. באגף אחד של הבית מוצגת תערוכה, ייחודית בארץ, של בגדי ראשונים אותנטיים ופריטים שונים נוספים. גם הגלנטריה של משפחת דיסטנפלד השכנה שוחזרה במסגרת התערוכה. נציין שהפריטים בתערוכות נאספו מתורמים בני המושבה ואחרים מהארץ ומהעולם.

בבית עמדות קוליות ובהן, בין השאר, מושמע השיר "האח ראשון-לציון" שכתב אריה ליפמן שליט ואשר עליו חונכו דורות רבים במושבה.

חדר אחר הוקדש למייסדים ובו דמויותיהם מעשה ידי האמן פרנק מייזלר. דמויותיהן של נשות המייסדים תופקנה מ"אלבום המשפחות" ותוצגנה בחדר באלבום מיוחד.

באורווה המשוחזרת כלים ופריטים כמו גם חציר נותן ריח ותערוכת "כוח סוס" המתארת את התפתחות התעבורה על כל היבטיה - מהסוס ועד לאוטובוס, כולל סיפורה של התחבורה הציבורית שהחלה עם הקמת קואופרטיב "יהודה" ואשר היה בהמשך ל"דרום יהודה" ולימים - "אגד".

הדיליז'נס בחצר המוזיאון

לציון פתיחתה של התערוכה הנ"ל, הובא לכאן ממוזיאון אגד בחולון אוטובוס "דרום יהודה" מודל שנות החמישים. באורווה מוצג דיליז'נס שנבנה בטקסס הרחוקה על פי צילום ארכיוני שלנו. ר' דוד גיסין היה יוזמו הראשון של הדיליז'נס ואף מתקינו ומפעילו בקו ראשון-לציון-יפו.

המתחם החדש והתצוגות אשר בו הביאו תנופה ניכרת בביקורי קבוצות ויחידים. בייחוד בשבתות הפתוחות ישנה הצפה של מבקרים במוזיאון.

מספר אירועי פתיחה חגיגיים נערכו בחודשים האחרונים. שני נשיאים נמנו על האורחים המכובדים: מר יצחק נבון, נשיאה החמישי של מדינת ישראל, ומר עזר ויצמן, הנשיא השביעי, יחד עם רעייתו ראומה ואחותה רות דיין. נספר בגאווה שמר ויצמן, אזרח כבוד של העיר, כמו גם ראומה רעייתו ואחותה רות, הנם צאצאים למשפחות ותיקות במושבה: משפחת קרישבסקי ומשפחת קלימקר.

פתיחה מיוחדת לתושבי העיר הוותיקים נערכה ביזמת האגף לתרבות שבמנהל החינוכי העירוני. שחקני "תאטרון מסע" הציגו "על ספסל העץ ליד הפעמון" - מסע אל העבר ובו קמו לתחייה דמויות, סיפורים, צלילים ומחולות מימיה הראשונים של המושבה.

אורחי כבוד במוזיאון

סרט "ראשוני הראשונים"
עמותת הידידים הפיקה סרט היסטורי אשר מספר בתמציתיות את הסיפור "ממושבה לעיר". בסרט משולבים קטעי סרטים היסטוריים מהשנים 1913, 1918 ושנות העשרים והשלושים. הסרט, שהוכן על ידי משה גולן, מהווה פתיח לסיורי התלמידים והמבקרים במוזיאון.

ספריית איק"ום
איגוד המוזיאונים הבינלאומי-ישראל (איקו"ם) קבע את מקום מושבה של הספרייה המרכזית בנושאי מוזיאונים ומוזיאולוגיה בספריית ארכיון המוזיאון.

כיכר המייסדים
לקראת חגיגות המאה ועשרים של ראשון-לציון, עומדת הכיכר לשנות את פניה: הכיכר תורחב לכיוון צפון ותעוצב עיצוב סביבתי מחודש. על יד כך תיפתח רחבה לפני המוזיאון אשר תקבל את פני הבאים ותאפשר הדרכת קבוצות בתוך כדי צפייה רחבה וכוללת בקריית המוזיאון כולה.

יצחק ברנר

אבישי דודזון, בן 96, ממייסדי קואופרטיב "דרום יהודה", סיפר בהתרגשות למר אלי שליט, נכדו של המייסד א. א. שליט, את הסיפור הבא:

אבישי ואחיו התייתמו בילדותם מאביהם מנחם מנדל דודזון. אליעזר אלחנן שליט לקח אותם תחת חסותו והיה מוליכם מדי יום ביומו במשך כל שנת האבל לבית הכנסת הגדול להגיד "קדיש". המפגש בין אבישי דודזון לבין אלי שליט התקיים בעת חנוכת הבית וריגש את כל הסובבים.

י. ברנר

פעילות מרכז חינוך והפעלה

את שנת אלפיים פתחנו, ואף חתמנו, בפעילות ייחודית ורבת היקף בשם: "נוער ראשוני יוצר." ביזמה משותפת עם קניון רוטשילד ובשיתוף פעולה עם חטיבות הביניים והחטיבות העליונות בעיר, החלטנו "להוציא את המוזיאון החוצה" כלומר: להציג לקהל הרחב מבחר נושאים היסטוריים מעברה של ראשון-לציון בדרך מקורית-אמנותית, פרי יצירתם של תלמידי העיר. קניון רוטשילד נתן את חסותו לפעילות ושימש אכסניה, תפאורה ובמה לחגיגה.

"פעם באלף... נוער ראשוני יוצר" - פעילות ייחודית עם תחילת האלף השלישי. במהלך שלושה ימים (10-12 בינואר 2000), הציגו התלמידים בדרך אמנותית והומוריסטית את ההיסטוריה של המושבה/העיר מראשית המאה, דרך ההווה והמעבר אל המילניום הבא, בהתייחס לבתי העסק בקניון רוטשילד. המוזיאון סיפק מידע היסטורי, תצלומים, מסמכים וכו' לצורך "השראה."

כל חטיבת ביניים או חטיבה עליונה בחרה נושא וקבעה את אופי המיצג ואת מיקומו: 20 חלונות ראווה "עוצבו מחדש" ובאחרים שולבו תלמידות כבובות. שתי יצירות "נתלו" בחלל הפנימי של הקניון; מיצב פיסולי הוצג בגינת הקניון; עוצב קיר אמנותי ונבנה "צריף" בקומת המזון המהיר. סרט קצר, פרי יצירתם של תלמידי מגמת קולנוע (מקיף ז') הוקרן על... תקרת הקניון.

"מאה שנות אופנה" בחלונות הראווה

מדי ערב, התקיימו מופעי תלמידים: "מיצג הכובסות," "מאה שנות אופנה," "תספורות העתיד." התקיימו גם מופעי מוסיקה, מחול וזמר. ועדת שיפוט בחרה את הזוכים בפרסים על פי הקריטריונים: מקוריות, יצירתיות, אופן הביצוע, שימוש במקורות מידע, הומור. על השופטים נמנו אורה אבר-המי, אמנית ראשונית; עו"ד אלכסנדר לבונטין, נינו של זד"ל; ספי ריבלין, בדרן תושב העיר; יו"ר פרלמנט הנוער וסגנו. את המוזיאון ייצגה בחבר השופטים תרצה חביב-גרין.

סיום ימי הפעילות התקיים במעמד ראש העירייה, מר מאיר ניצן. במעמד זה חולקו לארבעה בתי ספר הזוכים פרסים כספיים שנתרמו על ידי הנהלת הקניון.

כרזה חגיגית הופקה לתיעוד הפעילות וחולקה כשי הוקרה למשתתפים.

"צברים ועולים - יחד נוטעים" - פעילות מיוחדת לכבוד ט"ו בשבט - בט"ו בשבט תש"ס, 24.1.00, קיימנו פעילות "היסטורית": נטיעת עצי פרי בחצר המוזיאון - עצים המסמלים את ענפי החקלאות במושבה. יד ביד ניגשו צאצאי איכרים ותלמידי כיתות ד', עולים חדשים וילידי הארץ, לטעת שקד, רימון, עצי פרי הדר וזית. מאיר פוחצ'בסקי, נכדו של מיכל פוחצ'בסקי, הגנן הראשון במושבה, נטע עץ תפוז יחד עם נציגי בית ספר רוזן. ילדי בית ספר ויתקין נטעו עץ הדר לזכרו של עו"ד אבשלום לשם, נכדו של גרשון הורביץ, גנן המושבה, ושל אהרון פפירמייסטר.

שמואל איל, יו"ר עמותת ידידי המוזיאון, נצר למשפחת חקלאים מנחלת יהודה, נטע עץ שקד יחד עם נציגי בית ספר הראל. אלי שליט, נכדו של המייסד אליעזר אלחנן שליט, נטע עץ זית בחצר סבו ורפי גלנטה, מנהל אגף מוסדות חינוך בעיר, נטע רימון יחד עם נציגי בית ספר ידלין.

נטיעות בחצר המוזיאון

המשכו של האירוע התקיים באודיטוריום החדש ובו הוצגה מסכת מומחזת על ידי מדריכי המוזיאון "כי תבואו אל הארץ ונטעתם." המסכת הציגה בחן רב ובהומור את השתלשלות האירועים שהובילו לחגיגות ט"ו בשבט במתכונת המוכרת לנו כיום.

לסיום, נערך בסדנת מרכז חינוך והפעלה "סדר ט"ו בשבט כהלכתו": התלמידים קראו בהגדת ט"ו בשבט, ואכלו מפירות הארץ.

סדנאות יצירה לכל המשפחה - לקראת חגי ישראל ובמהלכם קיימנו סדנאות יצירה והדרכות מיוחדות, מתובלות בסיפורים מהווי החג במושבה.

לקראת פורים יכלו הורים וילדים לעטר צלחות למשלוח מנות, לכתוב ברכות בעט ציפורן ודיו ואף להתחפש ולהתאפר כיד הדמיון והעליצות הטובה עליהם...

לקראת פסח ניתן היה להתנסות בחוויה של הכנת לבנים מבוץ ומקש כאבותינו במצרים, לעטר קערת פסח, כוס אליהו הנביא ואף לעצב ולאייר "הגדה של מושבה."

ביום העצמאות התקיימה סדנת יצירה, שקצרה הצלחה רבה, בסימן "מציונות ראשונית למדינה עצמאית."

סדנאות יצירה לכל המשפחה

קייטנת קיץ במוזיאון - בחודש יולי השתתפו 58 ילדים בני 7-11 בקייטנת הקיץ של המוזיאון. בפעילות מרתקת, משעשעת ויצירתית, נחשפו הילדים למבחר נושאים: יום שכולו אגדה; צמחים לכל דבר; מפגש עם בעלי חיים; יום בישול; הפעלה מוסיקלית "לברזיל דרך אפריקה" ועוד. ביקרנו בגנים הבוטניים של אוניברסיטת תל-אביב, במרכבות לטרון, בגן המדע ברחובות ובמוזיאון אשדוד; טבלנו בבריכה וסיימנו, יחד עם הורי הילדים, ב"מסיבה מתוקה."

במהלך חודשי הקיץ, נערכנו לקראת שנת הלימודים תשס"א: עוצבו מחדש שתי תכניות לתלמידי חטיבות הביניים - **"ביל"ויים בראשון לציון"** (ר' רשימה של דליה גרפי) **ו"משחק משפחות"**. (ר' רשימה של ציפי גוזז). לראשונה שולב **אלבום המשפחות הממוחשב** כחלק אינטגרלי בתכניות ההפעלה.

"נפלאות עץ הזית והשמן הטוב" - זו השנה השנייה שאנו חוגגים את חג החנוכה כחלק מתכנית שנתית של שיתוף פעולה עם בתי הספר בעיר.

ביום הדלקת נר ראשון של חנוכה, נחנכה במבואה של בית לשם תערוכת אמנות, פרי יצירתם של תלמידי כיתות ב' ו-ג'. כנושא לתערוכה בחרנו בסמל החג, השמן, וקישרנו אותו אל בית שליט החדש: התלמידים קיבלו מידע היסטורי על המייסד שליט, אשר נחשב לחלוץ מגדלי הזיתים במושבות העבריות, ונתבקשו לבטא ביצירותיהם את ההקשרים השונים. עשרה בתי ספר הציגו בתערוכה 20 יצירות מרהיבות ביופיין, מלוות בדפי הסבר ובהן פירוט הרעיונות שהנחו אותם והטכניקה שבה עבדו.

בתום דברי הברכה, נערך באודיטוריום טקס הדלקת נרות "לאור ארבעה דורות". הדליקו ובירכו יעקב אברמוביץ' והני זקן, דור רביעי למנחם מנדל אברמוביץ'. יעקב נשא דברים מרגשים בשם משפחתו רבת הפעלים והעלה על נס את אבותיו ואת תרומתם לפיתוח ראשון-לציון.

הפתעת הערב הייתה הופעתו בהתנדבות של "רונצ'ו הקוסם" אשר ריתק את התלמידים היוצרים ואת בני משפחותיהם בקסמים מרהיבים ברוח החג.

יצירות תלמידים בנושא השמן והזית

"על הניסים ועל הנפלאות" - בסימן נס השימור ופלא המיחזור - לקראת חנוכה, תשס"א, ובמסגרת "נוער ראשוני יוצר", שוב הצבנו אתגר אמנותי לתלמידי החטיבות בעיר: ליצור, בתוך כדי שימוש בחומרים ממוחזרים, יצירות שנושאיהן קשורים לראשון-לציון ולהווי החיים בה. בימים 18-20 לדצמבר, הציגו בקניון רוטשילד 320 תלמידים יוצרים את פרי עבודתם: עשרה מיצבים פיסוליים, שתי תערוכות, עשרה מופעים וסרט.

המעוף היצירתי ואיכותם המשובחת של התוצרים שבו את לבנו ואת לבם של אלפי המבקרים בקניון במהלך ימי הפעילות.

בפתיחה החגיגית, שהתקיימה במעמד ראש העירייה, מר מאיר ניצן, הכריז מר יעקב ארד, מנכ"ל הקניון, על **מיסוד מסורת הפעילות היצירתית המבורכת** ועל קיומה מדי שנה בשנה.

וכך, סוף מעשה הופך לאתגר: תכנון הפעילות לשנה הבאה!

ראשון לציון מארש: האורקסטרה הממוחזרת

שרה אשר

אלבום המשפחות המחשב

אלבום המשפחות מתפתח והולך.

בשנה שעברה הקדשתי זמן ומאמצים להוספת עצי משפחה רבים ככל האפשר. ואמנם, מופיעים כיום באלבום למעלה מ-200 בתי אב על כל ענפיהם. הענפים עדיין עירומים (לא נכתבו ציוני הדרך בחייהם של בני המשפחות) אבל השורשים נעוצים עמוק באדמת המושבה ועם הזמן גם ילבלבו ויתכסו בעלווה... כזכור, אנו מתעדים באלבום המשפחות ארבעה דורות ומאתיים בתי אב כבר הניבו במחשב למעלה מ-10,000 (עשרת אלפים) שמות ומאות רבות של תמונות ומסמכים.

גם קולות נשמעים במחשב, קולותיהם של ותיקי המושבה שזכו להיות מוקלטים. החוויה הזאת, של שמיעת קולות מן העבר כשהם בוקעים מהמחשב, על רקע החומר הכתוב והמצולם, הנה חוויה ייחודית ומרגשת. לצערי, רק קולות בודדים משובצים כיום באלבום המשפחות למרות שהקלטות לא מעטות מצויות בארכיון. מלאכת בחירת הקטע המתאים, בידודו משאר חלקי הקלטת והעברתו לקלטת אחרת היא מלאכה הדורשת זמן רב וכוח אדם ומשום כך לא הצלחתי עדיין להעשיר את המחשב בקולות רבים. אשמח מאוד להצעות עזרה מתאימות!

דמויות מן האלבום

הרב טביב טביב, הוא "טביב הזקן" בפי כול, נולד בתימן, בעיר חידן. בשנת התרס"ט, 1909, עמד בראש שיירת העולים שעזבה את חידן בדרכה לא"י ואשר סיפורה מסופר ב"משחק משפחות" (ר' רשימתה של ציפי גוזז).

טביב הזקן שימש עד יומו האחרון כ"חכם העדה". היה למדן מופלג. כיהן כשו"ב (שוחט ובודק). על פי אומנותו היה חרש מתכת (פחח).

ברשימתו "תחלת מצעדנו ותשוקתנו לעלות לא"י" שהתפרסמה בספר "אעלה בתמר" (בעריכתו של יוסף טובי), מתאר הרב טביב טביב את ההתארגנות לעלייה בתימן ואת כל הקורות אותם עד בואם לכאן ומדגיש את אהבתם של יוצאי תימן לארץ כמניע העיקרי לעלייתם: "ובאמת", הוא כותב, "כל עליתנו לא"י אינה לא משום גזרת מלך ולא מצד חוסר פרנסה ולא משום סיבה מהסיבות הגורמות לנדוד מארץ לארץ, אלא מרוב **חשקה ואהבה לעלות לא"י."**

באגף החדש של המוזיאון, בין האורווה לבין בית שליט, מוצב הדיליז'נס או "עגלת התמיד" בפיהם של בני המושבה. אביו מולידו של הדיליז'נס היה ר' **דוד גיסין** אשר נולד ברוסיה, בעיירה ברדיאנסק, פלך טאווריה. חינוכו היה דתי ובהתבגרו, כיהן בעירו כשו"ב (שוחט ובודק) וכמוהל.

בשנת התרמ"ג, 1883, עלה ר' **דוד גיסין** לארץ עם אשתו וילדיו והתיישב בירושלים. כעבור 4 שנים, בשנת התרמ"ז, 1887, הגיע למושבה ראשון-לציון שעשתה אז את ראשית צעדיה. כאן חזר והיה למוהל ובמשך שנים רבות מל את ילדי המושבה. שנתיים לאחר בואו, התמנה כמשגיח ביקב - משגיח על תעשיית היין מחשש נסך ועל כשרותו של היין לפסח. מציינים שהיה בר אוריין וידע על פה דפים שלמים מהגמרא וכינוו בפי בני המושבה: "רבי דוד".

אולם, לא רק בענייני רוח עסק האיש. לא זו בלבד שיזם לראשונה את רעיון הדיליז'נס, אלא במו ידיו התקינו: הרכיב קרשים על אופַנים ויצר את "עגלת התמיד" שהחלה להוליך נוסעים מראשון לציון ליפו. איזה אופקים חדשים פתח שירות הנוסעים הזה לבני המושבה יכול, כמובן, כל בר-בי-רב להבין.

בנו, ממשיך דרכו, היה **אריה ליב גיסין**. אריה ליב, איכר וכורם, ניסה גם הוא לחדש חידושים במושבה: יחד עם מרדכי אברמוביץ' נטע את צמח הגרניום והשניים העמידו שתי מכונות להוצאת השמן מהצמחים ולהפקת בושם. "ריח הבושם", כותב ד. יודילוביץ', "שִבֵּר את כל המושבה ולבקבוקי שמן התורק הארצישראלי יצאו מוניטין בעולם הגדול" (ד. יודילוביץ' ראשון-לציון, התרמ"ב-התש"א, עמ' 269). לזכותו של אריה ליב גיסין פעילות ציבורית ענפה: ככורם, שימש מתווך בין פקידי הברון לבין הכורמים; בשנת התרס"ו, 1906, השתתף במשלחת שיצאה לפריז מטעם הכורמים ובשובם, נבחר כחבר במועצת היקבים של ראשון לציון וזכרון יעקב ובכהונה זו התמיד עד ליומו האחרון; היה חבר בהנהלת אגודת הכורמים המאוחדת; חבר בוועד המושבה; כיהן כראש הוועד החקלאי; היה פעיל למען הרחבת גבולותיה של ראשון-לציון על ידי קניית אדמות בית דגון ו"אחוזה" (בסרפנד-אל-חרב).

בשנת התרפ"ב, 1921, חלה במחלה קשה, הועבר לירושלים ושם נפטר ונקבר בהר הזיתים.

דוד גיסין ובנו אריה ליב הנחילו לצאצאיהם מורשת חקלאית-התיישבותית-ציונית. מורשת זו באה לידי ביטוי בעיסוקיהם ובפועלם של כל אחד מהנכדים והנינים הן בתחומה של ראשון-לציון והן במישור הארצי-לאומי ועל כך גאוותם וגאוות מושבתם.

תרצה חביב-גרין

הדיליז'אנס

"בכל יום ויום בבוקר בשעות קבועות מראשון לציון ליפו יוצאים דיליזשאנסים אחדים, ולוקחים עמם את הפוסטה, והוא במונופול המושבה ונתן לחכירה לאיזה שנים; ומחזיקו משלם לקופת העדה מנדה שנתית, והוא נכנע לחוקים וסדרים ידועים והנוסע משלם שכר קצוב בעד נסיעתו, ולפנות ערב באים הדיליזשאנסים מיפו להמושבה ומביאים גם את הפוסטה משם".

(פרימן, ספר היובל, כרך ב', עמ' 225)

משחק המשפחות

לקראת שנת הלימודים תשס"א, הכנתי תכנית בשם **"משחק משפחות"**. התכנית מיועדת לתלמידי חטיבות הביניים והחטיבות העליונות ומטרתה: להכיר מאפייני תקופה דרך סיפוריהן של עשר משפחות ראשוניות, להבין את שיטות המחקר ולהכיר את מקורות המידע וזאת כבסיס ל"עבודת שורשים" שמבצעים התלמידים לגבי משפחותיהם שלהם.

במהלך התכנית, ובאמצעות חידות שהכנתי להם, דולים התלמידים פרטים מהתצוגות במוזיאון ומ**"אלבום המשפחות הממוחשב"** ונחשפים לתמונות ולמסמכים המצויים בארכיון שלנו. הילדים נחלקים לקבוצות קטנות וכל קבוצה מתרכזת במשפחה אחת.

לאחר שהפנימו את סיפוריהם של בני המשפחה, גילו את ההתלבטויות הקשות שעמדו בפניהם והזדהו עם תחושותיהם, מגיע השלב הבא: עליהם להעביר לכל הכיתה את המידע שאספו ואת זאת הם עושים באחת מהדרכים הבאות: הצגה, "מבט לחדשות", תכנית אירוח או תשדיר שירות. ברקע מתנגנת מוסיקה מתאימה והילדים לבושים בתלבושות שמייצגות את התקופה ואשר נלקחות מארון התחפושות שלנו. התכנית "משחק משפחות" החלה לפעול ושלוש כיתות ז' מפתח תקווה כבר הופעלו באמצעותה.

אברהם טביב ונשותיו צלחה וחבצלת

אחת המשפחות שנבחרו לתכנית היא משפחת טביב שבאמצעותה לומדים המשתתפים על עלייתה של עדת התימנים ועל קליטתה במושבה.

אברהם טביב נולד בתימן, בעיר חידן, בשנת 1881. למד ב"חדר" ובתלמוד תורה ובהיותו צורף, התמחה בהתקנת נשק קר וחם.

בשנת התרס"ט, 1909, נמנה יחד עם אביו על מארגני שיירת העולים מתימן לארץ ישראל. יחדיו נדדו במדבר ואף הותקפו פעמים רבות על ידי שודדים.

בחול המועד סוכות תרס"ט, 1909, הגיעה השיירה ליפו ובה אברהם טביב, רעייתו צלחה ובתם הפעוטה אסתר.

באותה עת ביקש ועד המושבה של ראשון-לציון מהמשרד הארצישראלי ביפו לקבל פועלים עבריים לעבודת החקלאות ושיירת העולים התימניים הופנתה אל המושבה. לעיניהם של חברי הוועד, שיצאו לקבל את פני העולים, נצטיירה תמונה קשה ומאכזבת: האנשים היו רזים מאוד ותשושים, צורתם שונה ודיבורם אחר - האם, תהו חברי הוועד, יחליפו אלה את הפועל הערבי החזק ובעל השרירים?

למזלם של העולים, עבר במקום זאב גלוסקין, מנהל היקב, אשר הבטיח להעסיקם בעבודות היקב ובזכות הבטחתו זו נשארו בראשון-לציון ולא נאלצו לשוב על עקבותיהם.

אברהם טביב

תחילה, עבד אברהם טביב כפועל בכרמי המושבה. מאוחר יותר, התקבל לעבודה ביקב והיה למכונן הראשי. משפחתו, כמו גם המשפחות האחרות, התגוררה במרתף בית העם בתנאים קשים ביותר. הצפיפות, הלכלוך והרעב נתנו את אותותיהם ורבים הילדים אשר קיפחו את חייהם. רק לאחר חמישה חודשים בנה עבורם ועד המושבה צריפים מאחורי בית הכנסת הגדול. הקור והגשם חדרו דרך הקירות ותחושות הבדידות והניכור הכאיבו יותר מכול. את הפתרון למצוקתם ראו בבניית שכונה משלהם שיהיו בה בית כנסת, בית ספר ומקווה נפרדים כך שיוכלו לקיים את אורח החיים שהורגלו בו.

בשנת 1920 נבחר אברהם טביב, חבר בוועד המושבה, לייצגם ולנהל עם הקרן הקיימת לישראל את המשא ומתן בדבר ייסוד שכונה תימנית עצמאית ואמנם, בשנת 1921 הוקמה שכונת "שיבת-ציון" ושנה לאחר מכן, שכונת "נוה-ציון".

אברהם טביב היה כבר עסקן ציבור פעיל באותה עת גם במישור הארצי: משתתף בוועידת היסוד של הסתדרות העובדים, חבר באספת הנבחרים הראשונה ובוועד הלאומי, חבר הוועדה החקלאית כבא כוח היישובים התימניים וחבר ועדת העלייה שליד הסוכנות היהודית. בשנת 1923 הקים את "התאחדות התימנים בארץ ישראל" וכיהן כסגן יושב ראש ההתאחדות. במסגרת זו השתתף בקונגרסים הציוניים בבאזל, לוצרן וצירך. פירסם מאמרים רבים בעיתוני התקופה וחוברות העוסקות ביהדות תימן.

משקמה מדינת ישראל, בשנת 1948, נבחר לכהן כחבר בכנסת הראשונה.

לאברהם טביב ולאשתו צלחה נולדו ארבע בנות. משלא יכלה ללדת עוד, נשא אישה שנייה (כמקובל בעדה), את חבצלת, שילדה לו שלושה בנים.

בתום 30 שנות פעילות ציבורית ענפה ותרומה אדירה לקידום מעמדה של העדה התימנית, נפטר אברהם טביב והובא לקבורה בצל השקמה, על גבעת בית הקברות.

ציפי גוזז

בי"ו בראשון לציון

לאחרונה חידשנו את תכנית ההפעלה **"ביל"ו בראשון-לציון"** שמיועדת לתלמידי חטיבות הביניים והחטיבות העליונות.

מטרות התכנית הן:

1. להעמיק את ההיכרות עם תנועת בילי"ו ועם בניה, דרכם והתלבטויותיהם.
2. לשים דגש מיוחד על מצבם של הבילי"ויים בראשון-לציון.
3. לחשוף את התלמידים בפני דילמה הדורשת הכרעה מוסרית. למשתתפים ישנה הזדמנות לחוות אירוע היסטורי-דרמטי: פרשת גירושו של מנהיג הבילי"ויים ישראל בלקינד מראשון-לציון בשנת 1883. התמודדות עם דילמה כזאת מפתחת אצל התלמידים את יכולת ההקשבה, ההתבטאות, נקיטת עמדה מנומקת ועבודה בקבוצות.
4. להדריך את המשתתפים כיצד לעיין בכרטיסיות מידע וכיצד לדלות מהן את הפרטים הרלוונטיים.

תיאור הפעילות

בשלב ראשון מתקיים ביקור בתצוגות המוזיאון, בעיקר בתצוגות "בראשית" ו"שורשים" (משך הביקור כשעה).

בשלב השני נחלקת הכיתה לשש קבוצות עבודה כאשר כל קבוצה בוחרת לייצג פן אחד של הדילמה: קבוצת הבילי"ויים; קבוצת ישראל בלקינד; קבוצת הברון רוטשילד ונציגיו; קבוצת פקידי הברון בארץ ישראל; קבוצת איכרים התומכת בגירוש ישראל בלקינד; קבוצת איכרים המתנגדת לגירושו. לאחר קריאת כרטיסי ההוראות ודף הדילמה, נערך דיון קבוצתי. כל קבוצה נוקטת עמדה משותפת וכותבת אותה בנאום ברור ומשכנע על דף העמדה. נאום זה יכלול את כל הטיעונים שהועלו בדיון הקבוצתי. בשלב השלישי מתכנסת באודיטוריום "אספת-העם" לצורך שמיעת הדיון וסיכום הטיעונים. באמצעות משחק תפקידים, מציגים נציגי הקבוצה את עמדותיהם. החברים לקבוצה רשאים להצטרף לדיון, להוסיף, לתמוך ולחזק.

הדיון במליאה נעשה בהנחיית המדריך. בתום הפעילות מספר המדריך את סיפורו של ישראל בלקינד ואת הדרך בה נקט.

יום הפעילות מסתיים בהקרנת הסרט "ראשוני הראשונים".

על קצה המזלג - ישראל בלקינד הא"ש

ישראל בלקינד נולד ברוסיה הלבנה בשנת 1861 למשפחה חובבת ציון. בהיותו ילד למד תורה ב"חדר" ובהמשך, החל את לימודיו הכלליים בגימנסיה ואחר כך באוניברסיטה שבחרקוב. בעקבות הפרעות שהתחוללו ברוסיה בשנת 1881 ("סופות בנגב"), יזם ישראל בלקינד את הקמתה של אגודת צעירים יהודיים אשר שמה לה למטרה לעזוב את רוסיה ולעלות לארץ ישראל כדי לפעול למען תחיית העם והארץ. קבוצה זו נקראה בשם: "בית יעקב לכו ונלכה" ובראשי תיבות: **ביל"ו.**

וכך ניסח בלקינד את ה'אני מאמין' שלו: ..." **לא על גדות המיסיסיפי כי על גדות הירדן תמצא היונה מנוח לכף רגלה, שם הצלת עמנו. די להיות עם נודד. די להיות מרמס לרגלי האויב הדורס,**

די ללקט פירורים תחת שולחן זרים! הגיעה השעה לפקוח עינים עִוְרות, להוכיח שהצלתנו אינה בחסד לאומים, אפילו במדינה חפשית דמוקרטית כמו ארצות הברית לא נהיה מאושרים. ישועתנו היא בתחית אדמת ישראל. גאולתנו ופדות נפשנו תבואנה, אם נחיה שממת ארץ אבותינו השכוחה והעזובה".
(מ. מאירוביץ', מבילי"ו ועד יעפילו, עמ' 17)

בלקינד עמד בראש קבוצת הבילי"ויים העולים לארץ ישראל. ביולי 1882 הם מגיעים לנמל יפו ומתקבלים לעבודה במקוה ישראל. כעבור מספר חודשים, מגיעה הקבוצה לראשון-לציון. האווירה במושבה הייתה קשה. יחסים קשים שררו בין פקיד הברון לבין המתיישבים שמחליטים לדווח על כך לברון רוטשילד. ישראל בלקינד, דובר הצרפתית, הוא שכותב את המכתב ואף חותם עליו בשמו. כעבור זמן קצר, מתקבלת תשובת הברון ובה הוא דורש **לגרש** את בלקינד מהמושבה. בלקינד עומד בפני דילמה קשה: האם לקבל את תמיכתם של בני המושבה, המוכנים לעמוד לצדו וכנגד הברון, ובכך לגרום להפסקת תמיכתו של הברון, או לעזוב מרצונו. הוא מעדיף את טובת הכלל על טובתו האישית וכדי לחסוך מהמתיישבים סבל רב, הוא קם ועוזב את ראשון-לציון.

ישראל בלקינד

דליה גרפי

"הניל הרך" מבקר במוזיאון

מבקרים רבים פוקדים את המוזיאון - קבוצות ויחידים, דוברי עברית או שפות אחרות, אבל את מי עיננו לא שזפה? את גני הילדים.

ועלתה השאלה: מדוע שלא נרחיב מעט את עולמם הקטן, התמים, וניקח אותם למסע קצר אל הימים בהם הסבתא-רבא שלהם פיתחה את שיריה לא במכון כושר אלא בעבודות פיזיות קשות, באין אמצעים טכנולוגיים מתקדמים?

בגן הילדים, ברחי זד"ל

קיבלתי על עצמי את "התיק" הזה בשמחה רבה בשל חיבתי היתרה לזאטוטים האלה. החלטנו לפעול ועשינו מעשה: נוצר קשר עם אחדות מהגננות ויחד עמן תכננו שהילדים יגיעו לכאן עם הגננת, ובלוויית הוריהם, בשעות אחרי הצהריים ויחוו, הלכה למעשה, את עבודות הבית של פעם. וכך היה: הם כיבסו בגיגיות פח, סיבנו את הכבסים בסבון כביסה עשוי משמן זית, שיפשפו אותם על גבי קרשי כביסה עשויים גם הם פח ותלו את הכביסה לייבוש (כביסה שנגנבה אחר כך...). בנוסף לכך, לשו בצק, הכינו פיתות שנאפו בטאבון עשוי לבנים וחזו בנפלאות העששית. ברוח זו נפרדו מאתנו וכנראה מיהרו להתאושש ב... קניון.

ראינו כי טוב והחלטנו למסד את העניין. נערכה פגישה עם מפקחות גני הילדים בראשון לציון, עם מנהלת מחלקת גני הילדים בעירייה, גב' שולמית זכאי, ובהשתתפות רכזת ההדרכה של המוזיאון, שרה אשר, ואנוכי, ולאחר דין ודברים הוחלט להקים צוות עבודה ויחד נרים את הפרויקט.

נילי ערבה-פלד

מדריכה דוברת רוסית - בשליחה ציונית

עליתי לישראל לפני שמונה שנים ובארבע השנים האחרונות אני עובדת במוזיאון כמדריכה בשפה הרוסית. במוזיאון למדתי לראשונה על ההיסטוריה של ראשון-לציון. קראתי בספריית הארכיון ספרים העוסקים בתולדות היישוב והמושבה והתחלתי להדריך קבוצות של עולים חדשים מברית המועצות לשעבר. מילדותי, ברוסיה, האזנתי לשיחותיהם (באידיש) של הוריי אשר דיברו על הרצון לעלות לארץ ישראל שבה נטועים שורשיו של העם היהודי. ובאמת, מרגע שהגעתי לארץ חשתי שהגעתי הביתה ואני מאמינה שזו שליחות: להעביר לעולים החדשים, שבאו בתקופה האחרונה, את המידע שרכשתי ואת רגשותיי כלפי הארץ.

כשאני מדריכה אותם במוזיאון, הם שואלים אותי שוב ושוב למקור התחושות שאני מביעה כלפי הארץ. ותשובתי: מבית הוריי. וחשוב לי מאוד להעביר להם את האהבה לארץ באמצעות ההיסטוריה של היישוב בארץ ובמיוחד כל מה שהתרחש בראשון-לציון במאה ועשרים השנים שעברו.

רבים מהעולים שאני מדריכה במוזיאון הגיעו לארץ לפני זמן לא רב ועל פניהם ניתן עדיין לראות את קשיי ההסתגלות, את כל המתח והחששות שהביאו אתם משם ושהם מנת חלקם עדיין גם כאן. סיפוק רב אני מקבלת מהעובדה שבתום ההדרכה, רבים מהם יוצאים מהמוזיאון כשהבעה שמחה יותר על פניהם והם מביעים תקווה לעתיד טוב יותר להם ולילדיהם.

אני מסבירה להם שהחלוצים, שהגיעו לארץ בסוף המאה התשע עשרה, ידעו שעליהם לעשות הכול במו ידיהם ולהתחיל הכול מהתחלה. וזה לא היה קל. אבל הם היו 'פטריוטים' מאוד וכל הקשיים והסבל שעברו עליהם לא גרמו לשבירתם. הם שמחו שהשתחררו מכל הכבלים ששמו עליהם ברוסיה, כולל האיסור לעבוד את האדמה. כאן יכלו לקבוע לעצמם את דרך חייהם ואת עבודתם וליצור עתיד טוב יותר לעצמם ולצאצאיהם ואף לחלום על הקמת מדינה עצמאית.

מהסיפורים שאני מספרת להם על חייהם של ראשוני המושבה, הם לומדים שניתן להתמודד עם הקשיים בארץ החדשה. הם מתרשמים מההיסטוריה שטמונה בכל אחד ממבני המוזיאון ומעריכים מאוד את שימורה של ההיסטוריה הזאת. הם מביעים את שמחתם על הביקור כאן; הם חשים שהם גאים בעם היהודי שעמד בסבל הרב שעבר עליו בתקופות השונות; הם מרגישים שחוזרת אליהם תחושת הכבוד העצמי ושאף הם נמנים על חובבי ציון...

אני מרגישה שבהדרכות הללו הם הופכים למעט יותר ציוניים - ובזאת אני ממלאת את שליחותי. כתוצאה מהמפגשים עם העולים דוברי הרוסית, יזמתי הקמת מועדון בשם "חובבי ציון" עבורם ובו אני מרצה להם על נושאים הקשורים להיסטוריה של ראשון-לציון ושל מדינת ישראל ותקוותי להפוך אותו למועדון קבע.

אירנה גורודצקי

גם השנה נתרמו לארכיון המוזיאון פריטים רבים: תצלומים, מסמכים, ספרים וחפצים שונים מן התרבות החומרית.

בשנה זו התרכזנו בעיקר בהכנת תערוכות חדשות בביתו המשוחזר של המייסד שליט ובהן תערוכת הביגוד **"בגדי ראשונים"** - ארבעים שנות אופנה בראשון- לציון. תערוכות אלו מסכמות עבודה אינטנסיבית שנמשכה שנים. נערכו ריאיונות ותחקירים שבעקבותיהם יצרנו קשר עם צאצאי משפחות ותיקות והם, באדיבותם הרבה, העבירו לרשותנו אוספים מעניינים שנשמרו על ידם שנים רבות באופן מפליא. כך, למשל, זרמו אל המוזיאון פריטים מגוונים מהגלנטריה של משפחת **דיסטנפלד** שברחוב רוטשילד (היום כיכר המייסדים): כפתורים, קרסים, מספריים, דנטלים, קופסאות תפירה, פטריות עץ לתיקון גרביים ועוד. מבתים אחרים של צאצאים ומחצרותיהם קיבלנו טכסטילים, כלי מיטה ומפות, חפצי טואלט, כלי מטבח ואביזרי אורווה.

רחל יודלביץ

נציין שני פריטים ייחודיים: "חלומות נעימים" - כיתוב רקום על בד שנתלה מעל עריסת התינוק, אשר רקמה גרטלה הורביץ לבתה שמעונה עם הולדתה, וכרית קטנה שרקמה גרטלה בשנת 1922 ועליה ראשי תבות (מונוגרם) של שם נעוריה GB (גרטלה בן-זאב).

תערוכת "בגדי ראשונים" מבוססת על צילומים אותנטיים של אנשי המושבה שנלקחו מארכיון התצלומים של המוזיאון. על פי הצילומים הללו נבחרו חלק מהבגדים המוצגים בתערוכה. הבחירה נעשתה בשיטה חדשנית וייחודית באמצעות האינטרנט ואף רכישתם ממקומות שונים בעולם נעשתה בשיטה זו. כאמור, חלקם של הבגדים נאספו מבתי ותיקים.

לצורך הפקת הסרט **"ראשוני הראשונים"**, המוקרן באודיטוריום, נעשתה בחירת תמונות יסודית בהתאם לתסריט (שנכתב על ידי משה גולן). הסרט, אשר מחליף את החיזיון הישן שהוקרן באמצעות שיקופיות, נעשה בטכנולוגיות חדישות ומוקרן על גבי מסך גדול. הסרט מכיל כמות גדולה מאוד של צילומים היסטוריים כמו גם קטעי סרטים היסטוריים.

אוסף מיוחד נמסר לנו על ידי רוני לדרמן, צאצא של המייסדים בתיה וראובן יודלביץ' (שחי בארצות הברית). מתוך האוסף, פריט ביגוד מעניין במיוחד: שמלה רקומה בסגנון מזרחי בצירוף תצלום של רחל יודלביץ' בתם, לבושה בשמלה אוריינטלית דומה. תצלום זה נעשה לפי ז'אנר תצלומי מוכר מצילומי הסטודיו בארץ ישראל ובהם מופיעים המצולמים על רקע משעול פראי, אירופאי דווקא, והנשים שבצילום מחזיקות כד חרס.

אנו מודים לכל התורמים ומקווים לקבל פריטים רבים נוספים.

עדי רובין

במושבה

"להמושבה ישנן 12 רחובות כס"ה 161 בתים (מלבד רפתים), המכילים בס"ה ערך 658 חדרים, ודרים במושבה 216 משפחות שעולות ל 935 נפשות"

משפטים

"כל סכסוך שיהיה בין בני המושבה, וכן בין בני המושבה ובין לאו יהודים, ולהיפך, מישישם לבני הועד או רוש הועד, ולה משתדל בכל ההופערות לבשר בין הפדדים. וגם אי אופשר, מחויבים האה לעמוד לדיינת אוו לבל"ו ובל"ו" [לדין תורה אוו לבוררות לבל"ו: לה בורר לו אוחד ולה בורר לו אוחד].

שרות מרפאה

"אות רופאו המושבה מחליקה המושבה מקופת הפדה, ומ' יק"ו משתתפת בהחלקתו בחלק יפוע, ובפד לה פליו לבקר פעם בשבוע אות המושבה "פקרון" פ"ת רשושן לפיון, ולו הליכות פ"כ ללבת פל חשבונו באקרים פרטים אחוץ להמושבה. בני המושבה משלמים בפד בקור הרופאו לקופת הפדה בפד כל בקור ובקור בבית החולה שני כשליקים ובשליק אוחד בפד בקור בבית הרופאו ושני ערוש (ביסטר) בקליניק. הרופאו מקבל תמיד בכל יום חולים בקליניק מיוחד לליה - משעה 11 בבוקר עד אוחת בפהרים, ובמ' מיי מרכיב אופפעות. באקרה אופידמיה מ"ו מרכיב הרופאו אופפעות עם לפידלים וקטנים, בהאקרים פל מחלות מתידבקות, הוקלדה לליה בית-הסיר (קאראנטין שטוכן), לימין הרופאו פומדים בהקליניק הרוקח בתור חופש וסופדת חולים אוחת לפליר לו בהקליניק."

המילדת

"מקבלת אות משכרתה מקופת הפדה, פליה תיכף אוחר הליבה להודיע מיה למנהל ספר העולדים וכוין פליה לקבל ילד עד אופר תהיה התקבו בתור קבלה מהועד, שהכניסו לקופת הפדה התשלום הקבוע בפד לה".

הסדר

"לכל בהמות המושבה רוצה כללי המקבל שכרו מבעליהם שלשה ברוש בשר כל חודש מכל רחוב, בבוקר בבוקר יקח את הבהמות על המרעה ויביאום בערב הביתה, ובחריות מוטלת עליו בשר כל בהמה לפני ושר המושבה. בסדר ישנן סר מקנין כסף הסדה תחת השיחת הרועה."

"בהמות המושבה"

הפעמון

"הפעמון הלה נתקבל בשמחה המושבה על פחודי ברעל שבוהים ובום יקרה ח"ו שלסן או תבערה מצלצלים בו ברשות ושר השוערים, להקהיל את בני המושבה למקום הפלסן"

התלמרת

"חובבי הלמרה במושבה שמרו להשיב לתחיה את התלמרת שנפסקה מה לה לפן במושבה. משתתפים לתכלית לו בסכומי כסף, להחליק את המגלח על התלמרת ולקנות כלי לפר וכ"ו. להם תקנות הנתקבלות תחת רשות הושר שלהם, ביחד עם ושר המושבה. מושב התלמרת בהקיוסק שוכל בית הפם"

שמירת שלי רכלים

"החברים משלמים לשומר השדה סכום מרשי ולפני כל חג של שלשה רכלים הולכים שילה חברים שושר שליהם נכל הכורל ירושלימה לבקר את מקומות הקדושים ע"י השדה".

(בריטן, ספר היובל, כרך ב', עמ' 219-227)

Summary

This bulletin of the Friends of the Museum gives a report of the activities and innovations in our history museum during the past year.

Last year a significant part of the Museum's development was completed with the restoration, alongside the museum, of the home and stables of one of the founding fathers, Eliezar Elhanan Schalit. In the resulting halls new and unique displays are being exhibited which have proved to be a great attraction. On the other side of the courtyard the new "Pioneer Farmers' House", named for Avshalom Leshem, houses workshop classrooms and a small auditorium where a new introductory video for visitors is shown.

Plans are ahead for further development which will include a new entrance hall and the restoration of the Heisman House and the Gordon//London House. This will be part of the City Plan for an enlarged Founders' Square with which the city will proudly honour its founders on the occasion of Rishon-Le-Zion's 120-th anniversary celebrations due to take place in 2002.In this enlarged museum complex further exciting exhibitions are planned.

Such development of the museum is made possible by combined generous donations from the Family of Rishon-Le-Zion through the Association of Friends of the Museum and the Municipality of Rishon-Le-Zion budgets. Shmuel (Mulik) Eyal, chairman of the Association, appeals to all those associated with Rishon-Le-Zion, wherever they may be, to continue in helping to raise additional donations.

The bulletin also contains extensive reports on the educational activity centre of the museum which works with schools in Rishon-le-Zion and all over the country.

. Through these activities the children learn about the establisment of this very first settlement in the new homeland and are made aware of the day to day life of the pioneers as well as the outstanding incentive of those who played a public role in the village.

Furthermore, the museum guides welcome adult visitors and take them through the museum exhibits while recounting the early history of the village. Guided tours are provided in Hebrew, English and Spanish and a Russian speaking guide who takes groups of new immigrants from Russian speaking countries around the museum, inculcates them with a full measure of Zionism.

The bulletin also makes reference to the outstanding project undertaken in our museum - The Computerized Family Album in which information on the life history of all those who lived in the village during its first 40 years is collected and processed. This includes biographic details of both husband and wife, as well as photographs and other historic documents all the way down through four generations. This unique project creates great interest and excitement among the visitors to the museum, most especially to those who have roots here. Many visitors come from far and wide together with their children and grandchildren and gaze in wonder at the display of the family roots which can also be printed out on request. We are hoping to broaden the scope of our investigation and also to computerize the information in the English language.

The Association of Friends of the Museum looks forward to renewing its relationship with members of the Family of Rishon-Le-Zion and will welcome the receipt of addresses that will enable us to reach them. We would also appreciate your help in spreading the word of our museum and its activities.